

К.В. МЕЛЬНИК,
к.е.н., ст. викл. кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана,
А.М. ШКІРА,
ст. викл. кафедри фундаментальних і загальнонаукових дисциплін,
Шосткінський інститут Сумського державного університету,
Д.А. ШКІРА,
магістрант, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

Інформаційно-правова основа оцінки фінансового стану підприємства

У статті розглянуто різні аспекти фінансової звітності підприємства за новою формою у зв'язку з набуттям чинності Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Досліджено основні відмінності НП(С)БО 1 від раніше діючих стандартів. Вивчено основні принципи підготовки та подання фінансової звітності підприємства.

Ключові слова: фінансовий стан, підприємство, фінансова звітність, інформаційні ресурси, інформаційне забезпечення, управлінські рішення, бухгалтерський облік, аналіз господарської діяльності.

В статье рассмотрены различные аспекты финансовой отчетности предприятия по новой форме в связи со вступлением в силу Национального положения (стандарта) бухгалтерского учета № 1 «Общие требования к финансовой отчетности». Исследованы основные отличия НП(С)БО 1 от ранее действовавших стандартов. Изучены основные принципы подготовки и представления финансовой отчетности предприятия.

Ключевые слова: финансовое состояние, предприятие, финансовая отчетность, информационные ресурсы, информационное обеспечение, управленческие решения, бухгалтерский учет, анализ хозяйственной деятельности.

The article deals with various aspects of financial statements (reporting) of the enterprise for a new form in connection with the entry into force National regulations (standards) of accounting number 1 «General requirements for financial reporting». It was researched the basic difference NP (S) 1 from previously existing standards. It was studied the basic principles of preparation and presentation of financial statements of the enterprise.

Keywords: financial position, enterprise, financial statements, information resources, informational support, managerial decisions, accounting, business analysis.

Постановка проблеми. Нині успішний розвиток підприємства в значній мірі залежить від ефективного використання його інформаційних ресурсів. Інформаційне забезпечення діяльності підприємства формується під безпосереднім впливом чинників його зовнішнього та внутрішнього середовища. У зв'язку з цим підприємство прагне до збільшення обсягів

інформаційних ресурсів, що використовуються для управління ним і визначають його стратегічний успіх.

Підвищення рівня інформаційного забезпечення діяльності підприємства призводить до збільшення оперативності й адекватності процесу прийняття управлінських рішень, зростання показників його ефективності та стабілізації його фінансового стану. Основними інструментами формування інформації для процесу прийняття управлінських рішень є системи обліку й аналізу господарської діяльності підприємства, дані яких мають безпосередній вплив на його економічний розвиток.

Незалежно від суспільно-економічних відносин дані бухгалтерського обліку завжди є основним джерелом вихідної інформації для управління підприємством. Це пояснюється тим, що облікова інформація на підприємстві досить повно охоплює явища і процеси, які аналізують як на мікро-, так і на макрорівні. Головною перевагою такої інформації для аналітичних служб різних рівнів управління є надійність, достовірність та можливість її корисного використання у процесі прийняття управлінських рішень.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Основами побудови та вдосконалення системи бухгалтерського обліку й аналізу займаються як вітчизняні вчені – С.Ф. Голов, Ф.Ф. Бутинець, Н.М. Ткаченко, Л.В. Нападівська, О.В. Карпенко, Ю.А. Верига, Ю.О. Ночовна, В.О. Подольська, Н.Л. Правдюк, Ю.А. Хоптинський, Є.В. Мних, Ю.А. Кузміньський, М.С. Пушкар, В.Ф. Ситник, так і зарубіжні науковці – В.Ф. Палій, Я.В. Соколов, В.Б. Івашкевич, Дж. Ріггс та інші. Необхідність подальшого дослідження особливостей інформаційного забезпечення вітчизняних підприємств для аналізу їх фінансового стану в сучасних умовах зумовлена законодавчими змінами щодо формування й складання фінансової звітності суб'єктів господарювання.

Метою статті є дослідження аспектів фінансової звітності за новою формою у зв'язку з набуттям чинності Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Виклад основного матеріалу. З 19 березня 2013 року набрало чинності Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 «Про затвердження Національного положення

(стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» був опублікований в «Офіційному віснику України» №19 за 2013 рік.

Згідно з даним наказом внесено зміни до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Разом із тим скасовано П(С)БО 2, 3, 4 та 5, які визначали форми Балансу, Звітів про фінансові результати, рух грошових коштів, власний капітал та порядок їх подання й заповнення. Тепер усі вимоги до основних форм фінансових звітів містяться у НП(С)БО 1. При цьому в додатках до Положення наведено склад і структуру форм фінансової звітності підприємства.

Так, додаток 1 до НП(С)БО 1 складається з таких форм фінансової звітності підприємства:

- Балансу (Звіт про фінансовий стан);
- Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупні доходи);
- Звіту про рух грошових коштів (за прямим методом);
- Звіту про рух грошових коштів (за непрямим методом);
- Звіту про власний капітал (Звіту про зміни у власному капіталі);
- Примітки до річної фінансової звітності.

Додаток 2 до НП(С)БО 1 містить аналогічні форми для консолідованої фінансової звітності підприємства. Особливу увагу необхідно звернути на те, що не скасовано Наказ Мінфіну №302 від 29.11.2000 «Про Примітки до річної фінансової звітності». У зв'язку з цим форма «Примітки до річної фінансової звітності» залишається чинною.

Додаток 3 до НП(С)БО містить перелік статей, які підприємства можуть додавати до звітності за умови відображення в них суттєвої інформації та можливості здійснення їх достовірної оцінки.

Крім того, згідно з Наказом №73 Міністерства фінансів України «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» 07.02.2013 втратив чинність наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положень (стандартів) бухгалтерського обліку» від 31.03.99 №87, яким було затверджено такі Положення (стандарти) бухгалтерського обліку: «Загальні вимоги до фінансової звітності», «Баланс» (форма №1), «Звіт про фінансові результати» (форма №2), «Звіт про рух грошових коштів» (форма №3) та «Звіт про власний капітал» (форма №4).

У чинному НП(С)БО 1 визначено мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання й розкриття її елементів. Норми цього Національного положення (стандарту) застосовуються до юридичних осіб (далі – підприємств) усіх форм власності (крім банків та бюджетних установ), які зобов'язані подавати фінансову звітність згідно із законодавством.

Згідно з НП(С)БО 1 фінансова звітність поділяється на річну та проміжну.

Пунктом 1 розділу IV НП(С)БО 1 передбачено, що підприємства, які для складання фінансової звітності застосовують міжнародні стандарти для малих і середніх підприємств,

повинні використовувати форми звітів, затверджені цим Національним положенням (стандартом). Таким чином малі підприємства, що ведуть бухгалтерський облік за міжнародними стандартами, повинні формувати повний комплект фінансової звітності, передбачений НП(С)БО 1, а не фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва, передбачений П(С)БО 25 [1].

Слід підкреслити, що НП(С)БО 1 не дає детального опису кожної статті Балансу і Звіту про фінансові результати, як це було передбачено раніше. Це пов'язано з тим, що розробники нового стандарту прагнули максимально наблизити форми фінансової звітності до норм МСФЗ. На нашу думку, це може призвести до певних ускладнень для тих підприємств, які не використовують міжнародні стандарти фінансової звітності, оскільки облік багатьох операцій за правилами П(С)БО не збігається з обліком згідно МСФЗ.

Звертаємо також увагу на те, що нині Міністерством фінансів України вже затверджено Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності (Наказом від 28.03.2013 №433).

З нашої точки зору, основні відмінності НП(С)БО 1 від раніше діючих стандартів потребують подальшого дослідження.

Так, назви форм доповнені назвами у дужках, аналогічними формам згідно з МСФЗ: тепер Баланс називається також «Звіт про фінансовий стан», а Звіт про фінансові результати – «Звіт про сукупний дохід».

Нове положення вже не містить жорсткого порядку заповнення усіх рядків фінансової звітності та проставляння прочерків у тих рядках, де були відсутні показники. Підприємства можуть не наводити статті, за якими відсутня інформація до розкриття (крім випадків, якщо така інформація була в попередньому звітному періоді), а також додавати статті із збереженням їх назви і коду рядка з переліку додаткових статей фінансової звітності, наведених у додатку 3 до цього положення, якщо стаття відповідає таким критеріям:

- інформація є суттєвою;
- оцінка статті може бути достовірно визначена.

У НП(С)БО 1 відсутня вимога щодо оформлення фінансової звітності у тисячах гривень без десяткових знаків, як це було передбачено попередніми П(С)БО 2 – П(С)БО 5. Виходячи з принципу єдиного грошового вимірника, що передбачає вимірювання та узагальнення всіх операцій підприємства у його фінансовій звітності в єдиній грошовій одиниці, можна зробити висновок, що тепер є можливість самостійно визначити, у якому вимірнику формувати звітність. Головне, щоб цей вимірник був єдиним для всіх форм звітності.

Важливим нововведенням, внесеним НП(С)БО 1, є можливість вибору одного з варіантів складання звіту про рух грошових коштів: за прямим або непрямим методом. Стандарт містить дві форми такого звіту: Форма №3 – за прямим методом та Форма №3-н – за непрямим методом. Проте, на нашу думку, прямий метод виглядає більш прозорішим, так як базується на основі реальних грошових потоків.

Також необхідно нагадати, що з 01.01.2013 набрало чинності Положення бухгалтерського обліку «Податкові різниці» (наказ Мінфіну від 25.01.2011 №27). Згідно з розділом III даного положення у фінансовій звітності відображаються постійні та тимчасові податкові різниці, що мають враховуватися при визначенні податкового прибутку (збитку) звітного періоду. Своєю чергою, згідно з розділом IV НП(С)БО 1 у фінансовій звітності обов'язково наводиться інформація, розкриття якої вимагають національні положення (стандарт) бухгалтерського обліку або міжнародні стандарти фінансової звітності та/або інші нормативно-правові акти Міністерства фінансів України з питань бухгалтерського обліку [4].

Така інформація, як правило, наводиться у Примітках до фінансової звітності. Своєю чергою, форми балансу і звіту про фінансові результати не містять окремих рядків для відображення податкових різниць.

У пункті 3 розділу 1 НП(С)БО 1 наведено визначення консолідованої фінансової звітності, що представляє собою звітність, яка відображає фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства і його дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці [1].

Для підприємств, що укладають консолідовану фінансову звітність, передбачені окремі форми звітності (Додаток 2 до НП(С)БО). Їх відмінність від основних форм звітності полягає у назвах останніх, що починаються зі слова «консолідований» та наявності декількох додаткових рядків.

Відповідно до пункту 11 розділу II НП(С)БО 1 та МСФЗ 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності» підприємства, які вперше подають річну фінансову звітність за міжнародними стандартами, у балансі повинні наводити інформацію на початок і кінець звітного періоду, а також на дату переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності.

Варто зазначити, що строки подання квартальної фінансової звітності для підприємств залишилися незмінними – не пізніше 25 числа місяця, що настає за звітним кварталом. Щодо податкового аспекту, то варто звернути увагу на те, що згідно з вимогами пункту 46.2 Податкового кодексу України платник податку на прибуток повинен надавати разом із відповідною податковою декларацією квартальну або річну фінансову звітність (крім малих підприємств) у порядку, передбаченому для подання податкової декларації. Отже, якщо квартальна податкова декларація з податку на прибуток не подається, немає необхідності подавати квартальну звітність до податкових органів.

Таким чином, нині інформаційною базою для оцінювання фінансового стану підприємства є дані таких форм його звітності:

- Баланс (Звіт про фінансовий стан);
- Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупні доходи);
- Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом);
- Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом);
- Звіт про власний капітал (Звіт про зміни у власному капіталі);

– дані статистичної звітності та оперативні дані;

– інші дані внутрішнього управлінського обліку підприємства.

Залежно від рівня доступності інформації, що використовується для аналізу фінансового стану підприємства, можна поділити на відкриту та закрити (таємну). Враховуючи те, що інформація, яка міститься в бухгалтерській та статистичній звітності, виходить за межі підприємства, то її можна вважати відкритою.

Слід підкреслити, що кожне підприємство розробляє свої планові й прогностичні показники, норми, нормативи, тарифи, ліміти, систему їх оцінки та регулювання фінансової діяльності. Ця інформація становить комерційну таємницю, а іноді й ноу-хау. Відповідно до чинного законодавства України підприємство має право не розголошувати таку інформацію. Причому її перелік визначає керівник підприємства [8].

З погляду фінансового аналізу є три основні вимоги до бухгалтерської звітності. Так, дані бухгалтерської звітності повинні надавати можливість:

– оцінити динаміку та перспективи отримання прибутку підприємством;

– здійснити оцінку наявних у підприємства фінансових ресурсів та ефективності їх використання;

– приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо фінансової діяльності підприємства.

Усі показники бухгалтерського балансу та звітності взаємозв'язані один з одним. Цінність таких показників для своєчасної та якісної оцінки фінансового стану підприємства залежить від їх достовірності й дати складання звіту.

У цілому бухгалтерський баланс підприємства складається з активу й пасиву та відображає їхній склад на певну дату. Також на основі даних балансу підприємства можна визначити структуру фінансування його активів за рахунок власного та позикового капіталу.

Звіт про фінансові результати відображає ефективність (неефективність) діяльності підприємства за певний період. Якщо баланс відображає фінансовий стан підприємства на конкретну дату, то звіт про його прибутки й доходи відображає фінансові результати за відповідний період (квартал, півріччя, 9 місяців, рік).

У Звіті про фінансові результати наводяться дані про дохід (виручку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), інші операційні доходи, фінансові результати від операційної діяльності (прибуток чи збиток), дохід від участі в капіталі, фінансові та інші доходи, фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування (прибуток чи збиток), фінансові результати від звичайної діяльності (прибуток чи збиток), надзвичайні доходи чи витрати, чистий фінансовий результат.

Фінансова звітність підприємств містить також іншу інформацію щодо стану його фінансів. На основі аналізу звітних даних визначаються основні тенденції формування й використання фінансових ресурсів підприємства, його сильні та слабкі сторони й можливості поліпшення фінансового стану у перспективі.

Таблиця 1. Інформаційні потреби основних користувачів фінансових звітів

Користувачі звітності	Інформаційні потреби
Інвестори, власники	Придбання, продаж та володіння цінними паперами. Участь у капіталі підприємства. Оцінка якості управління Визначення суми дивідендів
Керівництво підприємства	Регулювання діяльності підприємства
Банки, постачальники та інші кредитори	Забезпечення зобов'язань підприємства. Оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання
Замовники	Оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання
Працівники підприємства	Оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання Забезпечення зобов'язань підприємства перед працівниками
Органи державного управління	Формування макроекономічних показників

Неможливо переоцінити значення повної та достовірної інформації про фінансовий стан і результати діяльності підприємства для вирішення поточних та перспективних фінансово-господарських проблем. Для прийняття ефективних фінансових управлінських рішень на рівні підприємства потрібно використовувати дані, що відповідають певним правилам, вимогам і нормам, є зрозумілими та прийнятними для користувачів. Зокрема, щоб порівняти фінансові результати, досягнуті у попередньому та звітному періодах, необхідно використовувати лише порівнянні відповідні показники, тобто такі, що визначені за єдиною методологією з використанням однакових баз розрахунку, критеріїв і правил.

З цієї метою підприємство повинно розробити свою фінансову облікову політику, яка підпорядковується потребам внутрішнього менеджменту. Але, як правило, для прийняття ефективних управлінських рішень менеджери не обмежуються суто внутрішньою фінансовою інформацією, а порівнюють її з відповідними показниками підприємств-аналогів, підприємств-конкурентів або партнерів по бізнесу. Тому закономірно виникає потреба в уніфікації вимог до фінансової інформації в межах галузі, регіону, всієї економічної системи країни [8].

Процес такої уніфікації називають стандартизацією бухгалтерського обліку, що є процесом розробки й послідовного застосування єдиних вимог, правил та принципів до визнання, оцінки і відображення у фінансових звітах окремих об'єктів бухгалтерського обліку.

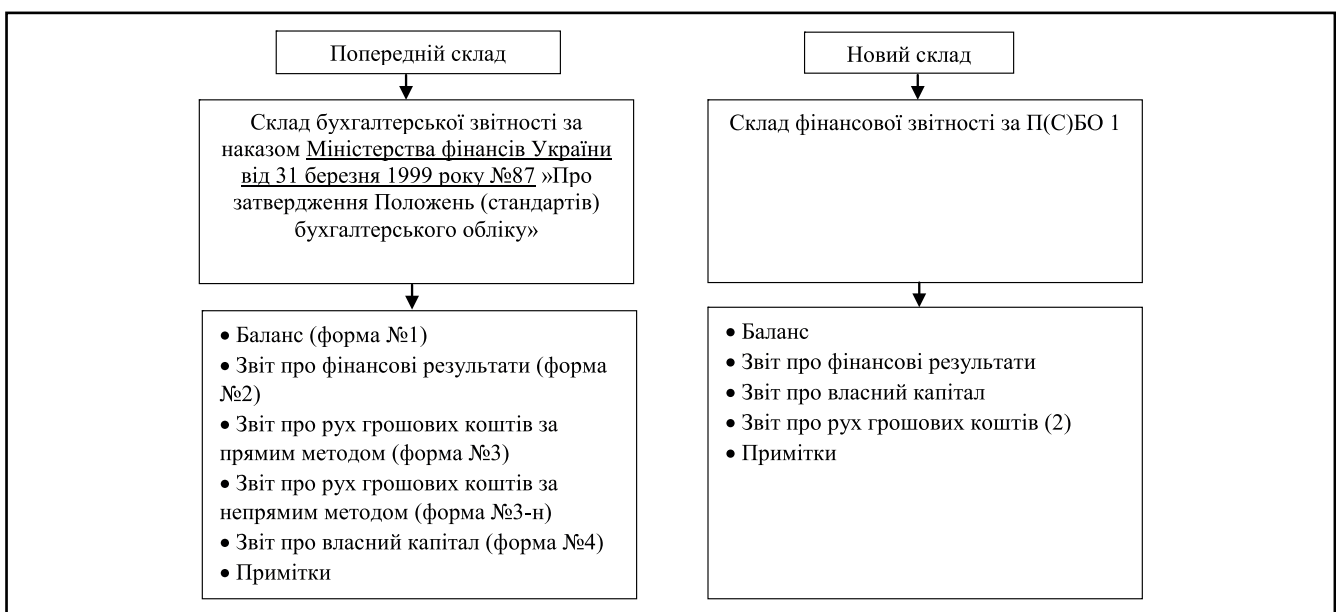
Основою НП(С)БО 1 є сучасний Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 Комітету з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Відповідно до НП(С)БО 1, фінансова звітність визначена як бухгалтерська звітність, що відображає фінансовий стан підприємства і результати його діяльності за звітний період.

Метою такої звітності є забезпечення загальних інформаційних потреб широкого кола користувачів, які покладаються на неї як на основне джерело фінансової інформації під час прийняття економічних рішень (табл. 1).

Для прийняття економічних рішень користувачам фінансових звітів необхідна інформація про фінансовий стан і результати діяльності підприємства. Зазначені інформаційні потреби зумовили склад фінансової звітності.

Інші звіти (звернення ради директорів до акціонерів, звіт керівництва компанії, звіт аудитора тощо), що включені до звітності підприємства, не є фінансовою звітністю.

Рисунок 1. Зміни у складі звітності підприємств

Таблиця 2. Призначення основних форм фінансової звітності

Форми фінансової звітності	Зміст	Використання інформації
Баланс	Наявність економічних ресурсів, які контролюються підприємством, на дату балансу	Оцінка структури ресурсів підприємства, їх ліквідності та платоспроможності підприємства; прогнозування майбутніх потреб у позиках; оцінка та прогнозування змін в економічних ресурсах, які підприємство (ймовірно) контролюватиме в майбутньому
Звіт про фінансові результати	Доходи, витрати та фінансові результати діяльності підприємства за звітний період	Оцінка та прогноз прибутковості діяльності підприємства, структури доходів та витрат
Звіт про власний капітал	Зміни в складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду	Оцінка та прогноз змін у власному капіталі
Звіти про рух грошових коштів (за прямим і непрямим методами)	Генерування та використання грошових коштів протягом звітного періоду	Оцінка та прогноз операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства
Примітки	Вибрана облікова політика. Відображення інформації, не наведеної безпосередньо у фінансових звітах, але обов'язкової за П(С)БО 1. Додатковий аналіз статей звітності, необхідний для забезпечення її зрозумілості	Оцінка та прогноз: облікової політики, ризиків або невизначеності, що впливають на підприємство, його ресурсів та зобов'язань, діяльності підрозділів підприємства тощо.

Джерело: систематизовано авторами на основі [8, 9, 12].

Слід підкреслити, що сучасний склад звітності відповідає вимогам Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (рис. 1) [8].

Компоненти фінансової звітності відображають різні аспекти господарських операцій і подій за звітний та попередній період, розкривають облікову політику підприємства, що, своєю чергою, дозволяє здійснювати ретроспективний аналіз його діяльності (табл. 2).

Такі компоненти фінансової звітності, як баланс, звіт про фінансові результати, звіт про власний капітал та звіти про рух грошових коштів, складаються зі статей, що об'єднуються у відповідні розділи.

Форми, перелік статей фінансових звітів та їх зміст установлені П(С)БО 1. Однак підприємство відображає інформацію у складі тієї або іншої статті відповідного фінансового звіту в таких випадках:

- у разі існування ймовірності збільшення (зменшення) майбутніх економічних вигід, пов'язаних із цією статтею;
- при можливості достовірної оцінки відповідної статті.

Відповідно до НП(С)БО 1, фінансова звітність повинна надати дохідливу, доречну, достовірну та порівнянну інформацію щодо фінансового стану, результатів діяльності підприємства, руху його грошових коштів, змін у складі власного капіталу.

Для того щоб фінансова звітність була зрозумілою користувачам, П(С)БО 1 передбачає наявність у ній даних про:

- підприємство;
- дату звітності та звітний період; валюту звітності та одиницю її виміру;
- відповідні показники (статті) за звітний та попередній періоди;
- облікову політику підприємства та її зміни;
- аналітичну інформацію щодо статей фінансових звітів;

- консолідацію фінансових звітів;
- припинення (ліквідацію) окремих видів діяльності;
- обмеження щодо володіння активами;
- участь у спільних підприємствах;
- виявлені помилки та пов'язані з ними коригування;
- переоцінку статей фінансових звітів;
- іншу інформацію [1].

Розглянемо основні принципи підготовки та подання фінансової звітності підприємства. Одним із перших принципів є строки подання й підготовки фінансової звітності, які визначаються чинним законодавством. У разі надмірної затримки в наданні звітної інформації вона може втратити свою актуальність.

Дані фінансової звітності є підставою не тільки для оцінки результатів звітного періоду, а й для їх прогнозування. Так, результати аналізу фінансового стану підприємства часто використовується як основа для прогнозування показників його діяльності у майбутньому.

Під час підготовки фінансової звітності кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від його власників – фізичних осіб. Таким чином, особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатись у фінансовій звітності підприємства. Тому у фінансовій звітності (зокрема, в балансі) передбачене відображення лише зобов'язань власників щодо їх внесків до капіталу та обов'язкового розподілу частини доходу між власниками (у вигляді відсотків, дивідендів, вилучення капіталу тощо). Цей принцип дістав назву принципу автономності підприємства. Отже, якщо власник підприємства вносить власні грошові кошти у банк з метою збільшення статутного капіталу даного підприємства, то цю операцію буде відображено у фінансовій звітності. Якщо ж метою власника буде отримання відсотків на власні кошти та їх використання на власні потреби,

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

така господарська операція не вплине на показники фінансової звітності підприємства.

Фінансові звіти складаються також виходячи з принципу безперервності діяльності підприємства, тобто визнання того, що підприємство не має ні наміру, ані потреби ліквідуватися або суттєво зменшувати масштаби своєї діяльності (принаймні протягом наступного звітного періоду).

Принцип періодичності передбачає розподіл діяльності підприємства на певні періоди часу (звітні періоди) з метою складання фінансової звітності.

Згідно з НП(С)БО 1 звітний період становить календарний рік. Проте для новоствореного підприємства або для підприємства, що ліквідується, тривалість звітного періоду може бути іншою (рис. 2). Передбачається також складання проміжної звітності (квартальної та місячної) наростаючим підсумком з початку року.

Нині активи підприємства (незавершене виробництво, готова продукція, основні засоби, нематеріальні активи) оцінюються за виробничою собівартістю у складі прямих та виробничих накладних витрат. До собівартості придбаних активів включатимуться:

- ціна придбання;
- податки, мито, збори (крім тих, що повертаються згодом підприємству);
- витрати на їхню доставку, вантажно-розвантажувальні роботи;
- витрати на доведення активів до стану, придатного для використання (реалізації);
- інші витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням цих активів.

При цьому будь-які торговельні та інші знижки зменшують обсяг витрат на придбання активу.

Принцип нарахування полягає в тому, що результати господарських операцій урахуються тоді, коли вони фактично відбуваються (а не тоді, коли отримуються або сплачуються грошові кошти), і відображаються в бухгалтерському обліку та фінансових звітах тих періодів, до яких вони відносяться. Завдяки цьому користувачі отримують інформацію не тільки про минулі операції, пов'язані з виплатою або отриманням

грошових коштів, а й про зобов'язання сплатити грошові кошти в майбутньому та ресурси, що мають надійти у майбутньому. Така інформація щодо минулих операцій є найбільш корисною для прийняття користувачами економічних рішень.

НП(С)БО 1 зазначає, що принцип нарахування має застосовуватися одночасно з принципом відповідності, за яким витрати визначаються у звіті про фінансові результати на підставі прямого зв'язку між ними та отриманими доходами.

Зважаючи на важливість інформації у фінансових звітах для користувачів, та витрати, пов'язані з її отриманням, вона повинна бути достовірною і повною. Тому фінансова звітність не обмежується лише балансом, звітами про фінансові результати, власний капітал та рух грошових коштів. Вона містить примітки, які надають інформацію про облікову політику підприємства та додаткові пояснення до окремих статей цих звітів. Крім того, у примітках розкриваються важливі для користувачів фінансової звітності події, які відбулися після складання балансу. Наприклад, оголошення про виплату дивідендів на акції.

З метою складання фінансової звітності, керівництво підприємства формує облікову політику, тобто обирає принципи, методи та процедури обліку в такий спосіб, щоб достовірно відобразити фінансове положення й результати діяльності підприємства та забезпечити порівнянність фінансових звітів.

Надання користувачам інформації про політику бухгалтерського обліку, яку підприємство повинно використовувати постійно при складанні фінансових звітів, необхідність зазначення будь-яких змін у цій політиці та їх впливу на показники діяльності підприємства є дотриманням принципу послідовності. Дотримання цього принципу є передумовою порівнянності фінансових звітів. Це пов'язано з тим, що користувачі фінансової звітності отримують можливість визначати відмінності ведення бухгалтерського обліку, які використовуються самим підприємством або різними підприємствами протягом певних звітних періодів.

Варто відмітити, що раніше українські підприємства мали дуже обмежені можливості щодо формування облікової політики, які визначались п. 1 «Вказівок щодо організації

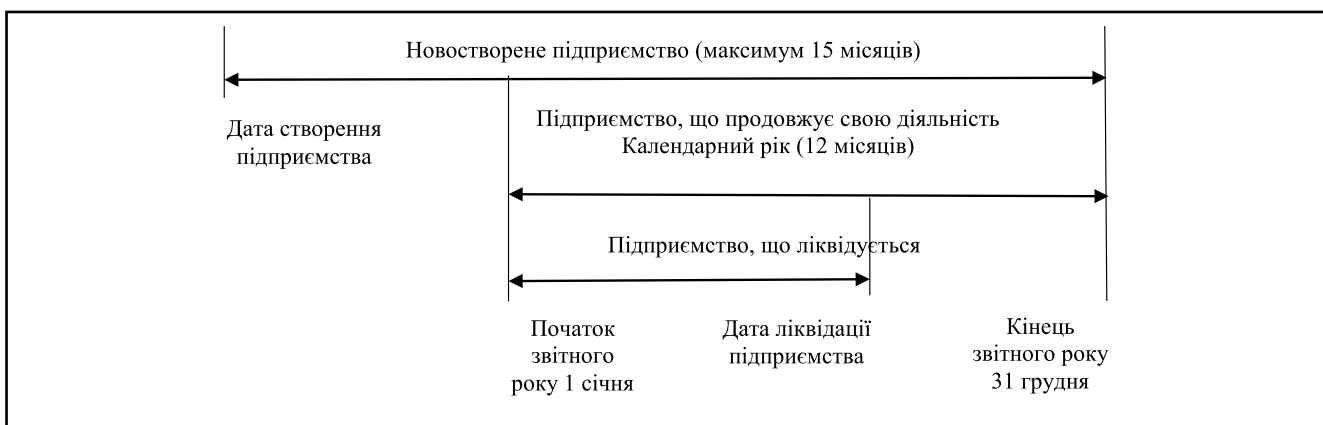

Рисунок 2. Тривалість звітного періоду за НП(С)БО 1

бухгалтерського обліку в Україні», затверджених наказом Міністерства фінансів України від 07.05.93 №25 з наступними змінами і доповненнями. При цьому у пояснювальній записці до річного бухгалтерського звіту вимагалось попереджати про намір зміни облікової політики в наступному звітному році.

Згідно з НП(С)БО 1 підприємство висвітлює свою облікову політику у примітках, описуючи принципи оцінки та методи обліку окремих статей звітності. Нині підприємство має право вибору принципів оцінки та методів обліку статей фінансової звітності.

Слід підкреслити, що цілій низці господарських операцій, таких як погашення сумнівної заборгованості, визначення можливого строку корисного використання основних засобів тощо, притаманна певна невизначеність. Тому з метою уникнення завищення активів, доходів, заниження зобов'язань та витрат підприємства під час складання фінансових звітів слід застосовувати принцип обачності.

Сутність операцій або інших подій не завжди відповідає тому, що впливає з їхньої юридичної форми. Наприклад, підприємство може передати актив іншій стороні в такий спосіб, що подальше використання майбутніх економічних вигод, утілених у цьому активі, залишається за даним підприємством. За таких обставин відображення цієї операції як продажу не відповідатиме її суті. Тому керівництво підприємства повинне надавати перевагу економічному змісту господарських операцій над їхньою юридичною формою.

Принцип єдиного грошового вимірника передбачає вимірювання та узагальнення всіх операцій підприємства в його фінансовій звітності.

На нашу думку, під час складання фінансової звітності необхідно намагатися узгодити усі перелічені принципи так, щоб досягти належних якісних характеристик фінансової звітності.

Висновки

Отже, порівнюючи сучасне П(С)БО 1 з вимогами наказу Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 року №87 «Про затвердження Положень (стандартів) бухгалтерського обліку», можна стверджувати, що розбіжності між ними стосуються як методологічних основ складання звітності, так і порядку її подання.

Основні відмінності чинного НП(С)БО 1 від попередніх редакцій полягають у наступному:

- якісні характеристики фінансової звітності розглядались з позицій держави як головного користувача звітів;
- не приділялася увага принципу безперервності діяльності підприємства та превалювання змісту над формою;
- принципи нарахування та відповідності доходів і витрат, послідовності й повного висвітлення звітних даних, обачності при складанні фінансової звітності враховувались лише частково.

Таким чином, Н(П)СБО 1 – це черговий крок назустріч міжнародним стандартам фінансової звітності. Проте деякі

положення даного документу суперечать як вітчизняному законодавству в сфері регулювання бухгалтерського обліку, так і міжнародним стандартам. Тому нині постає необхідність у внесенні змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та П(С)БО, що, цілком можливо, відбудеться в недалекому майбутньому.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України №73 від 07.02.2013. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. – Назва з екрану.
2. Наказ Міністерства фінансів України №302 від 29.11.2000 «Про Примітки до річної фінансової звітності». [Електрон. ресурс]. – Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0904-00>. – Назва з екрану.
3. Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 №433 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності». [Електрон. ресурс]. – Режим доступу <http://www.minfin.gov.ua/control/uk/.../article?...> – Назва з екрану.
4. Положення бухгалтерського обліку «Податкові різниці». [Електрон. ресурс]. – Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0212-11>. – Назва з екрану.
5. Ващенко Л.О. Оцінка методичного забезпечення аналізу фінансового стану підприємств / Л.О. Ващенко // Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2009. – №1. – С. 97–100.
6. Гайдар С. Агрегативний підхід до оцінки фінансової стійкості торговельних підприємств / С. Гайдар // Економічний аналіз. – 2008. – Вип. 3 (19). – С. 147–150.
7. Гончаренко О.М. Методичні аспекти оптимального управління стійкістю підприємства / О.М. Гончаренко // Вісник соціально-економічних досліджень. Збірник наукових праць Одеського державного економічного університету. – 2010. – №39. – С. 39–43.
8. Кабаченко Д.В. Використання системного підходу при формуванні комплексної оцінки фінансового стану підприємства / Д.В. Кабаченко // Держава та регіони. – 2010. – №3. – С. 58–62.
9. Коренева А.Б. Критичний аналіз класичного підходу до оцінки фінансового стану підприємства / А.Б. Коренева // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – №29. – С. 104–107.
10. Кузьмін О.Є. Нормативно-критеріальне забезпечення діагностики фінансового стану підприємства / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник // Фінанси України. – 2010. – №8. – С. 105–114.
11. Павленко О.І. Вдосконалення механізму оцінки фінансового стану підприємства / О.І. Павленко // Бізнес-навігатор. Науково-виробничий журнал. – 2010. – №2 (19). – С. 72–78.
12. Подольська В.О. Комплексна оцінка фінансової стійкості підприємства / В.О. Подольська, О.О. Оржинська // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. – 2009. – №4 (35). – С. 136–142.
13. Райковська І.Т. Проблеми застосування методик аналізу фінансового стану в діяльності промислових підприємств /

І.Т. Райковська // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2009. – №3 (49). – С. 154–158.

14. Руда Р.В. Аналіз фінансового стану підприємств та його значення в сучасних умовах / Р.В. Руда // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2009. – №3 (7). – С. 54–59.

15. Турило А.М. Теоретико-методологічні засади визначення сутності і оцінки категорії «економічний стан підприємства» / А.М. Турило, А.В. Агапова // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №2 (104). – С. 156–159.

16. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово – господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій, затверджена Наказом Агенства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27.06.1997 р. №81 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>

17. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств. Затверджено Центральною спілкою споживчих товариств України від 28.07.2006 р. / [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.moz.gov.ua/ua/main/?doc ID=13483>.

УДК 336.717

Ю.В. НЕЧАЄВ,
к.т.н., доцент, Київський національний університет технологій та дизайну,
Т.І. БУРДЕЙНА,
студент, Київський національний університет технологій та дизайну

Методи забезпечення фінансової стійкості комерційних банків

У статті розглянуто методи покращення фінансової стійкості комерційних банків та шляхи її підвищення, значення її для розвитку економіки. Обґрунтовано вагомість фінансової стійкості в діяльності фінансово-кредитних установ.

Ключові слова: фінансова стійкість, платоспроможність, кредитоспроможність, нормативи НБУ, активи, власний капітал, фінансові ризики.

В статье рассмотрены методы улучшения финансовой устойчивости коммерческих банков и пути ее повышения, значение ее для развития экономики. Обоснована значимость финансовой устойчивости в деятельности финансово-кредитных учреждений.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, платежеспособность, кредитоспособность, нормативы НБУ, активы, собственный капитал, финансовые риски.

This article is about the problem of ensuring the financial sustainability of commercial banks and ways to improve it, its significance for economic development. It is based on the research the main methods of stabilizing the financial stability of financial institutions.

Keywords: financial stability, solvency, creditworthiness standards NBU, assets, equity, financial risks.

Постановка проблеми. У кризовий та посткризовий період досить велика увага приділяється підвищенню фінансової стійкості банків та банківської системи в цілому. Забезпечення фінансової стійкості діяльності комерційних банків є основою стабільної банківської системи, запорукою успіху економічних перетворень і макроекономічного розвитку. Від рівня розвитку банківської системи, її ресурсного потенціалу, надійності та високого рівня платоспроможності залежить забезпеченість фінансовими ресурсами всіх галузей народного господарства країни.

В умовах підвищеної фінансової нестабільності та збиткової діяльності багатьох банків України важливого значення набуває підвищення ефективності їхньої діяльності, яка значною мірою залежить від якісного управління активами і пасивами банків.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми показує, що дослідженню різних аспектів управління фінансовою стійкістю банків та методів аналітичного забезпечення приділяється увага багатьох вчених, зокрема таких, як Р. Коттер, І.Є. Амелін, В.І. Міщенко, М.І. Савлук, А.М. Герасимович, О.В. Дзюблюк, Р.В. Михайлюк, В.В. Коваленко, І.М. Парасій-Вергуненко та ін.

Незважаючи на значну кількість наукових праць та проведені дослідження щодо управління фінансовою стійкістю банку, багато питань залишаються недостатньо розкритими, різні аспекти фінансової стійкості розглядаються відокремлено, а комплексному виробленню концептуальних підходів щодо вдосконалення управління фінансовою стійкістю приділяється недостатньо уваги. Наявність вказаних проблемних аспектів щодо управління фінансовою стійкістю вітчизняних банків та пошуків шляхів удосконалення управління нею на основі зарубіжного досвіду зумовлює актуальність статті.

Метою статті є обґрунтування конкретних методів і механізмів забезпечення стабільної діяльності комерційних банків, мінімізації ризиків та забезпечення цільової прибутковості діяльності банку, спираючись на критерії фінансової стійкості.

Виклад основного матеріалу. Фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів фінансово-кредитної установи, їх розподіл та використання, який забезпечує розвиток діяльності банку, на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику [2].

Фінансова стійкість комерційного банку може бути оцінена якістю активів, достатністю капіталу та ефективності діяль-